

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՑԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱՋՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

Պատմության
ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ Ֆելիքս Մովսիսյան Վազգենի /Ա.Ա.Հ/

Արձանագրություն N° 7

« 20 » դեկտեմբերի, 2023 թ.

Պ/բ-017-Միջին դարերի պատմություն-1,
Պ/բ-018-Միջին դարերի պատմություն-2

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝

022201.00.6 – Պատմություն

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝

022201.01.6 – Պատմություն

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝

բակալավր

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝

Պատմության

/ամբիոնի լրիվ անվանումը/

Ուսուցման ձևը՝

հեռակա

/առկա, հեռակա/

Կուրս/կիսամյակ

առկա II կուրս՝ I, II կիսամյակներ

Դասախոս՝

Վ.Ա. Խաժակյան

/անուն, ազգանուն/

Էլ. հասցե khazhakyan.vachagan@gmail.com

Վանաձոր- 2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1.	Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում	3
2.	Դասընթացի նպատակը և խնդիրները	3
3.	Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները	4
4.	Դասընթացի կրթական վերջնարդյունքները	...
5.	Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների	...
6.	Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը	...
7.	Ուսումնական աշխատանքները տեսակները	...
8.	Դասավանդման մեթոդներ.....	...
9.	Ուսումնառության մեթոդները	...
10.	Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը	...
11.	Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ.....	...
12.	Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ.....	...
	12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ	...
	12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ.....	...
	12.3. Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ.....	...
	12.4. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ	...
13.	Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում.....	...
14.	Գնահատում.....	...
	14.1. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.....	...
	14.2. Հարցաշար.....	...
	14.3. Գնահատման չափանիշներ.....	...
15.	Դասընթացի համառոտ նկարագրիչ.....	...

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում¹.

«Միջին դարերի պատմություն» դասընթացն ամբողջացնում է ուսանողների մասնագիտական կրթվածությունը պատմության բնագավառում՝ ներկայացնելով միջին դարերի պատմության ամենաբազմազան խնդիրները: Ուսանողն ըմբռնում է միջնադարյան Եվրոպայի տեղը և դերը համաշխարհային պատմության համայնապատկերում: Առարկան ամբողջացնում է նաև ուսանողի մասնագիտական-մանկավարժական հմտությունների շրջանակը դպրոցում դասավանդելու համար:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

2.1. Դասընթացի նպատակն է.

- ուսանողների մոտ գիտելիքների համակարգ ձևավորել Միջնադարի վերաբերյալ,
- ցույց տալ անցումը դեպի Միջնադար և ձևավորել Միջնադարի հիմնարար առանձնահատկությունները՝ ավատատիրական հասարակության գաղափարաբանությունը, մշակույթը,
- ներկայացնել եվրոպական միջնադարյան հասարակությունների պատմությունը և տիպաբանությունը, բացահայտել միջնադարյան հասարակությունների զարգացման միտումները քաղաքական կառուցվածքի, գաղափարախոսության, տնտեսության և մշակույթի միջոցով,
- նշել Վերածննդի օրինաչափությունները, Վերածննդի իրողությունները և աշխարհի պատկերի ընդլայնման իրողությունը:

2.2. Դասընթացի խնդիրներն են.

- ուսանողների մոտ ձևավորել միջնադարի վերաբերյալ տեսական պատկերացումներ առարկայի և նրա հիմնական հասկացությունների մասին,
- ներկայացնել միջնադարյան եվրոպական հասարակությունների պատմությունը և տիպաբանությունը,
- բացահայտել այդ հասարակությունների զարգացման միտումները քաղաքական կառուցվածքի, գաղափարախոսության, տնտեսության և մշակույթի միջոցով: Ամբողջական պատկերացում տալ հասարակական-քաղաքական գործընթացների և օրինաչափությունների, ավատատիրական բնության, կրոնական մոլեռանդության դրսևորումների և պատերազմների մասին:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները.

«Միջին դարերի պատմություն» դասընթացին մասնակցելու կարևոր նախապայման է, որ ուսանողը գաղափար ունենա պատմական գիտության էության, ձևերի և գործառույթների մասին, պատմության ուսումնասիրման մեթոդների և աղբյուրների, նրանց հասկացության և դասակարգման, Եվրոպայի հնագույն ժամանակաշրջանի պատմության մասին:

¹ Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթարվոկների

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը².

«Միջին դարերի պատմություն» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքներն են.

1. Տիրապետել Եվրոպայի միջնադարյան պատմության վերաբերյալ խոր և համակողմանի գիտելիքներին,
2. Տիրապետել միջնադարագիտության ժամանակակից ձեռքբերումներին, պատմական երևույթների, փաստերի վերլուծությանը,
3. Տիրապետել ավատատիրական հասարակարգի և եվրոպական պետությունների ձևավորման ու զարգացման պատմությունը, դրա ուսումնասիրման խնդիրներին և նպատակներին,
4. Պատկերացում ունենալ Արևմտյան և Կենտրոնական Եվրոպայի միջնադարյան հասարակությունների քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական կյանքի առանձնահատկությունների, գաղափարախոսության և մշակույթի, ինչպես նաև պատմական գործընթացների օրինաչափությունների, շարժիչ ուժերի, և դրանցում անհատի, հասարակության տեղի ու դերի վերաբերյալ:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա)Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Դ1. Ընթացիկ իրադարձություններն ու գործընթացները և անցյալի ու ներկայի փոխհարաբերությունները գնահատելիս քննադատական և ինքնաքննադատական մտածողություն դրսևորելու ունակություններ,

Դ2. Պատմության վերաբերյալ գիտելիքներն ու արդյունքները համադրելու և պատմագիտական գիտելիքի միջազգային չափանիշներին և չափորոշիչներին համապատասխանեցնելու, ինչպես նաև պատմագիտական գիտելիքի միջազգային ձեռքբերումները տեղայնացնելու և տեղական (ազգային) առանձնահատկությունների հետ համադրելու կարողություն,

Դ3. Մասնագիտական ոլորտի խնդիրները բացահայտելիս և լուծումներ առաջադրելիս ստեղծագործական մոտեցում ցուցաբերելու, ինչպես նաև նոր իրավիճակներին համապատասխան որոշումներ կայացնելու և սովորելու կարողություն:

Բ)Անուկար սկան (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)

Բ1. Կոնկրետ տեսական գիտելիքները կիրառելով՝ պատմական իրողությունները հասկանալու, փաստերն ու երևույթները համեմատելու, պատմական զարգացման փուլերն ու

² <http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf>

Լրացվում է «Առարկայի նկարագրի մշակման ռազմավարության» կոմպետենցիաների ցանկին համապատասխան:

դրանց օրինաչափությունները համադրելու և համակողմանի գնահատելու, վերլուծելու, դիրքորոշումներ ձևակերպելու կարողություն,

Բ2. Պատմության վերաբերյալ բազմաբնույթ գիտելիքների համակարգման և տեսական վերլուծության, սեփական դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություն,

Բ3. Համաշխարհային և հայրենական պատմության հրատապ ու հանգուցային հարցերի վերաբերյալ ժամանակակից մոտեցումներում, տեսակետներում և պատկերացումներում ազատ կողմնորոշվելու կարողություն, տեղեկույթի համադրման միջոցով համաշխարհային նորագույն քաղաքական զարգացումները հասկանալու կարողություն,

Բ4. Քննադատաբար և համակարգված օգտագործելով իր գիտելիքները՝ պատմական իրադարձությունների ու գործընթացները վերլուծելու, դրանց տրամաբանությունը, օրինաչափությունները, իրադարձությունների պատճառա-հետևանքային կապերը հասկանալու կարողություն, արդիական և նորարարական մեթոդների օգնությամբ իր գիտելիքներն ու իմացությունը կիրառելով՝ դիրքորոշումներ ձևակերպելու և հետազոտություններ կատարելու կարողություն:

Բ5. Սկզբնաղբյուրների հետ աշխատելու և դրանցում առկա ինֆորմացիայի տարբեր ձևերը օգտագործելու, տեղեկատվության հավաքման, պահպանման և մշակման ունակություն, տեղեկույթը կառավարելու, իր դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություններ,

Բ6. Պատմության տարբեր շրջափուլերում ի հայտ եկած քաղաքական, տնտեսական, հասարակական-պետական, մշակութային կառույցներն ու գաղափարաբանությունները համադրելու, դրանց փոխակերպությունների առանձնահատկությունները վեր հանելու կարողություն,

Բ7. Մասնագիտական բարեվարքության նորմերը պահպանելով՝ զեկուցումներ պատրաստելու, հետազոտություններ կատարելու կարողություն:

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների³.

«Միջին դարերի պատմություն» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել մասնագիտական գործունեության ընթացքում, նաև ասպիրանտուրայում կրթությունը շարունակելու և պատմագիտության բնագավառում գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

---

³ Նշվում է, թե տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է շրջանավարտը կիրառել

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ)		5+4 կրեդիտ /150 +120ժամ

Աշխատանքի տեսակը	Ժամաքանակ	Ժամաքանակ
Դասախոսություն		12+10
Գործնական աշխատանք		
Սեմինար պարապմունք		8+6
Լաբորատոր աշխատանք		
Ինքնուրույն աշխատանք		130 /104
Ընդամենը		150/120
Ստուգման ձևը (ստուգարք/ ընթացիկ քննություն/ հանրագումարային քննություն)	Քննություն	

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները⁴.

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեսզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:
- **Գործնական աշխատանքների** ժամանակ ուսանողը կատարում է լսարանային աշխատանք՝ դասախոսի անմիջական ղեկավարման ներքո: Գործնական պարապմունքները անցկացվում են գործնական խնդիրների լուծման, առաջադրանքների իրականացման, թեստերի, իրավիճակային վերլուծությունների, գործարար խաղերի, խմբային աշխատանքների, տնային առաջադրանքների,

⁴ Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

ուղեղային գրոհների, ինտերակտիվ ուսուցման միջոցով՝ տեսական գիտելիքները կիրառելու, գործնական ունակությունների և հմտությունների ձեռքբերման և ամրապնդման նպատակով: Դասախոսն առաջադրում է գործնական պարապմունքների թեման, նպատակը, խնդիրները, այն հարցերը, որոնք պետք է լուծել գործնական պարապմունքի ընթացքում, գործնական պարապմունքի անցկացման մեթոդները և պատասխանում է ուսանողների տված հարցերին:

- **Մեմինար պարապմունքները** խմբային պարապմունքների հիմնական տեսակներից է, որի ընթացքում ուսանողը սովորում է բանավոր շարադրել նյութը, պաշտպանել իր տեսակետները և եզրահանգումները: Մեմինարի ընթացքում ուսանողները քննարկում, պատասխանում են թեման, զեկույցները և ռեֆերատները, որոնք հանձնարարել է դասախոսը:

Մեմինարին պատրաստվելու համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել հիմնական և լրացուցիչ գրականություն տվյալ թեմայով: Գրականության ուսումնասիրությունից և համառոտագրումից հետո պետք է կազմել պլան՝ բանավոր պատասխանի համար, ապա մտածել ելույթի բովանդակության հարցադրումների և պատասխանների մասին:

- **Լաբորատոր աշխատանքները** նպաստում են տեսական նյութի առավել լավ յուրացմանը և ամրապնդմանը: Լաբորատոր աշխատանքները նպատակ ունեն ամրապնդելու ուսումնասիրվող թեմաների տեսական դրույթները, ուսանողներին ուսուցանելու փորձարարական հետազոտությունների մեթոդները, հաղորդելու ինքնուրույն վերլուծության, տվյալների ամփոփման, լաբորատոր սարքավորումների, համակարգիչների, սարքերի, էլեկտրոնային ծրագրերի հետ աշխատելու փորձ և հմտություններ: Լաբորատոր աշխատանքն անցկացման համար ուսանողը պարտավոր է ուսումնասիրել թեմային վերաբերող տեսական նյութը (դասախոսություն, համապատասխան գրականություն) և փորձի, հետազոտության մեթոդաբանություն:

Դասախոսի հսկողությամբ ուսանողը իրականացնում է փորձը, հետազոտությունը, գրանցում է արդյունքները և կատարում (գրանցում) համապատասխան եզրակացություն

- **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են⁵

- **Ռեֆերատ** – ուսանողների ինքնուրույն գրավոր, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):
- **Գործարար խաղեր** – պայմանական իրավիճակներում սոցիալ-տնտեսական համակարգերի և մարդկանց մասնագիտական գործունեության կառավարման գործընթացների նմանակեղծային մոդելավորում՝ առաջացող հիմնախնդիրների ուսումնասիրման և լուծման նպատակով:
- **Էսսե** – արձակ ստեղծագործություն՝ քննադատության և լրագրության ժանրի որևէ խնդրի ազատ վերլուծություն:
- **Կրթ սեղան** – ինքնուրույն աշխատանքի ձևին բնորոշ է թեմատիկ բանավեճի համադրումը խմբային աշխատանքի հետ:

⁵ Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

- **Կոնկրետ իրավիճակների վերլուծություն** – ուսանողների ակտիվ գործունեության կազմակերպման ամենաարդյունավետ և տարածված ձևերից մեկն է, որը զարգացնում է մասնագիտական և կեցությանը վերաբերող տարբեր հարցերի վերլուծության կարողությունը:
- **Նախագծերի մեթոդ** – ուսումնաձանաչողական, ստեղծագործական կամ խաղային համատեղ գործունեության տեսակ է, սովորող-գործընկերների միջև, որոնք ունեն ընդհանուր նպատակ և համաձայնեցված միջոցներ՝ ուղղված որևէ խնդրի լուծման կամ որոշակի արդյունքի ձևակերպման:
- **Հարցի նախապատրաստման մոդել** – կամավորության սկզբունքով ընտրված ուսանողն իր նախընտրած հակիրճ ձևով նախապատրաստում է տվյալ առարկայից քննության կամ ստուգարքի հարցերի իր պատասխանների փաթեթը: Քննությունից (ստուգարքից) 1 շաբաթ առաջ նա հանձնում է փաթեթը դասախոսին, որը ստուգում է այդ նյութերը և որոշում դրանց համապատասխանությունը տվյալ առարկայի բովանդակությանը:
- **Ինքնուրույն աշխատանք համացանցում** – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
- **Աշխատանքային տեսք** – նախատեսված է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքների համար և թույլ է տալիս գնահատել ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանն ուսանողների կողմից:
- **Զեկույց** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:
- **Հարցազրույց** – վերահսկողության միջոց, որը կազմակերպվում է որպես հասուկ զրույց դասավանդողի և ուսանողների միջև՝ կապված այնպիսի թեմայի հետ ինչպիսին կարգապահությունն է, և նախատեսված է հստակեցնել ուսանողների գիտելիքների շրջանակը կոնկրետ թեմայի, հարցի վերաբերյալ:

8. **Դասավանդման մեթոդներներն են՝⁶** հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, *թեմատիկ սեմինար*, սեմինար-բանավեճ, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք՝ խմբային աշխատանք, ուսուցում գործողությամբ (action learning), իրավիճակային խնդիրների վերլուծություն, գործարար խաղեր....

9. **Ուսումնառության մեթոդներն են՝⁷** մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, ակգորիթմների և հրահանգների կազմում, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում....

⁶ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

⁷ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների⁸.

h/h	Թեմա (բաժին) Առաջին կիսամյակ	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դասախոսություն	սեմինար պարամպլուս	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	ինքնուրույն աշխատանք
1.	«Միջին դարերի պատմություն» առարկան, նրա պարբերացումը և աղբյուրները: Բարբարոսների հասարակությունը և նրա էթնիկական խմբերը	2				
2.	Արևմտահռոմեական կայսրության անկումը և բարբարոսական թագավորությունները:	2				
3.	Եվրոպայի քաղաքական քարտեզը 9-11-րդ դդ.: Ֆրանսիան և Գերմանիան 9-11-րդ դդ.	2				
4.	Անգլիան 7-11-րդ դդ.: Արևմտյան և հարավային սլավոնները 6-11-րդ դդ.	2				
5.	Բյուզանդիան 4-15-րդ դ. կեսերը	4				
6.	Միջնադարյան քաղաքների առաջացումն Արևմտյան Եվրոպայում: Սկանդինավյան երկրները 12-15-րդ. դդ.:		2			
7.	Հունգարական թագավորությունը 10-15-րդ դդ.: Հուսյան պատերազմները:		2			
8.	Բյուզանդիայի մշակույթը 4-15-րդ դդ.:		4			
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		12	8			130

⁸ Նման է օրացուցային պլանին

h/h	Թեմա (բաժին) Երկրորդ կիսամյակ	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		ընթացակարգի դասախոսություն	սեմինար պարամյանք	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Ֆրանսիան 11-15-րդ դդ.	1				
2.	Անգլիան 11-15-րդ դդ.	1				
3.	Աշխարհագրական մեծ հայտնագործությունների պատճառները և սկիզբը: Մինչև յուրմբոսյան քաղաքակրթություններն Ամերիկայում	2				
4.	Շվեյցարիան 13-16-րդ դդ.	2				
5.	Իտալիան 11-15-րդ դարերում	2				
6.	Իսպանիան 8-15-րդ դարերում	2				
7.	Եկեղեցին միջնադարյան Եվրոպայում. քրիստոնեության տարածումը վաղ միջնադարում: Պապականության առաջացումը: Հերետիկոսական շարժումները և եկեղեցու պայքարը դրանց դեմ		2			
8.	Միջնադարյան Եվրոպայի մշակույթը 5-16-րդ դարերում		2			
9.	Վաղ Վերածնունդը և հումանիզմն Իտալիայում		2			
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		10	6			104

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

h/h	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Միջին դարերի պատմություն, Ս. Սկազկինի խմբ., հ.1, Եր.	1975
2.	История Средних веков: В 2-х т. Под ред. С. П. Карпова, М.	2003 (или 2008)
3.	История Средних веков. Под ред.: Г.П. Мягкова, Ижевск	2011
4.	Гуревич А., Харитонович Д. История Средних веков. М	2008
5.	Միջին դարերի պատմություն, Ս. Սկազկինի խմբ., հ.1, Եր.	1975
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)		
1.	Всемирная история: В 24-х т. Авт.: А. Бадак, И. Войнич и др. Т. 7,8,9,10. Мин.-М.	2000-2001
2.	Всемирная история: В 10-и т. Под ред. Н. Сидоровой и др. Т. 3, 4. М.	1957-1958
3.	История Византии: В 3-х т. Под ред. С. Д. Сказкина, М.	1967
4.	История Франции. Под ред. А. Манфреда и др. Т.1, М.	1972
5.	История Италии: В 3-х т. Под ред. С. Сказкина и др. Т.1, М.	1970
6.	Очерки истории Италии. 476-1918гг. Под ред. М. Гуковского, М.	1959
7.	Осокин Н. А. История средних веков. Мин.	2003
8.	Мортон А.Л. История Англии, М.	1950
9.	Штокмар В.В. История Англии в средние века, Л.	1973
10.	Кан А.С. История Скандинавских стран (Дания, Норвегия, Швеция), М.	1971
11.	Хрестоматия по истории средних веков: В 2-х т. Под ред. С.Д. Сказкина, М.	1961-1963
12.	Хрестоматия по истории средних веков: В 2-х т. Под ред. Н.П. Грацианского, С.Д. Сказкина, М.	1950-1953

13.	Хрестоматия памятников феодального государства и права стран Европы. Под ред. В.М.Корецкого. М.	1961
14.	Сапрыкин Ю. История средних веков. М.	1980
15.	Заборов М.А. История крестовых походов в документах и материалах. М.	1977
16.	Заборов М.А. Крестоносцы на Востоке. М.	1980
17.	Заборов М. А. Папство и крестовые походы. М.	1960
18.	Грицак Е. Краткая история крестовых походов. М.	2002
19.	Лозинский С. Г. История папства. М.	1986
20.	Гутова Е.В. Возникновение Английского парламента. М.	1960
21.	Корсунский А., Гюнтер Р. Упадок и гибель Западной Римской империи и возникновение германских королевств (до середины VI в.). М.	1984
22.	Хачатурян Н.А. Возникновение Генеральных Штатов во Франции. М.	1976
23.	Хачатурян Н.А. Сословная монархия во Франции XIII-XV вв. М.	1989
24.	Чистозвонов А.Н. Нидерландская буржуазная революция XVI века. М.	1958
25.	Алексеев В.М. Тридцатилетняя война. Л.	1961
26.	Басовская Н.И. Столетняя война 1337-1453гг. М.	1985
27.	Григулевич И.Р. Инквизиция. М.	1985
28.	Гуляев В.И. По следам конкистадоров, М.	1976
29.	Фрадкин Н.Г. Географические открытия и научное познание Земли. М.	1972
30.	Эйнгард. Жизнь Карла Великого. М.	1977
31.	Хэгерманн Д. Карл Великий. М.	2003

32.	Левандовский А.П. Карл Великий, Через империю к Европе. М.	1995
33.	Задворный В. История римских пап. Т. 1., М.	1995
34.	Самаркин В. Восстание Дольчино. М.	1971
35.	Хилтон Р., Фаган Г. Восстание английского народа в 1381г. М.	1952
36.	Рубцов Б.Т.Гуситские войны. Великая крестьянская война в Чехии XV в. М.	1955
37.	Диль Ш, История Византийской империи, М.	1948
38.	Левченков В. История Византии, М.	1940
39.	Лихачёва В, Искусство Византии IV-XV вв. Л.	1986
40.	Удальцова З. Византийская культура. М.	1986
41.	Хейг К. Елизавета I Английская, Рос.-на-Дону	1997
42.	Дмитриева О. В. Елизавета I. М.	1998
43.	Кнехт Р. Ришелье. Ростов-на Дону	1995
44.	Черкасов П. П. Кардинал Ришелье. М.	1990
45.	Штекли А. Э. Томас Мюнцер. М.	1961
46.	Смирин М. М. Народная революция Томаса Мюнцера и Великая крестьянская война. М.	1955
47.	Мартин Лютер – реформатор, проповедник, педагог. М.	1996
48.	Фаусель Г. Мартин Лютер, жизнь и дело. Т. 1,2. М.	1995-1996
49.	Брагина Л. М. Итальянский гуманизм. Этические учения XIV-XV вв. М.	1977
50.	Рутенбург В. И. Титаны Возрождения. М.	1976

51.	Гуковский М. А. Итальянское Возрождение: В 2-х т. Л.	1990
52.	Самаркин В. В. Историческая география Западной Европы в средние века. М.	1976
53.	Григорий Турский. История франков/Изд. подгот. В.В. Савукова. М.	1987
54.	Агафий. О царствовании Юстиниана/ Пер., статья и примеч. М. В. Левченко. М.- Л.	1953
55.	Анна Комнина. Алексиада./ Ввод. ст., пер. и коммент. Я.Любраского. М.	1965
56.	Иордан. О происхождении и деяниях гетов./ Вступит. статья, пер. и коммент. Е. Скразинской.М.	1960
57.	Лев Диакон. История / Отв. ред. Г.Литаврин. М.	1988
58.	Перну Р., Клэн М.-В. Жанна д'Арк. М.	1992
59.	Херманн Х. Савонарола. Еретик из Сан-Марко,М.	1982
60.	Добиаш-Рождественская О.А. Культура западноевропейского средневековья. М.	1987
61.	Карсавин Л.П. Культура средних веков. Киев	1995
62.	Нессельштраус Ц.Г. История искусства зарубежных стран. Средние века. Возрождение. М.	1982
63.	Виппер Р.Ю. История средних веков. М.	1996
64.	Виппер Р.Ю. Церковь и государство в Женеве XVI в.. в эпоху Кальвинизма. М.	1994
65.	Кудрявцев О.Ф. Контрреформация /История Европы. Т.3 М.	1993
66.	Баландин Р., Маркин В. Сто великих географических открытий. М.	2001
67.	Гутнова Е.В. Историография истории средних веков. М.	1985
68.	Чекалова А. А. Константинополь в VI веке: Восстание Ника. М.	1986
69.	Сара Орне Джуэтт, Завоевание Англии норманнами. Мин.	2003

70.	Стриннгольм А. Походы викингов. М.	2003
71.	История средних веков. I, II, III книга/ Сост. М. М. Стасюлевич. С.-Пет. – М.	2001
72.	Успенский Ф. И. История Византийской империи: В3-х т М.	1997
73.	Միջին դարերի պատմություն, հատոր I և II: Ե. Կոսմինսկու և Ս. Սկազկինի խմբ., Եր.	1962
74.	Յու. Ա. Պետրոսյան, Հինավուրց քաղաքը Բոսֆորի ափերին: Եր. 1989	1989
75.	Շարլ Դիլ, Բյուզանդիայի պատմության հիմնախնդիրները, Եր.	2000-2001
Համացանցային տեղեկատվական պաշարներ (ՀՏՊ)/ Էլեկտրոնային աղբյուրներ (ԷԱ)		
1.		
2.		

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Գրականություն ⁹
1.	«Միջին դարերի պատմություն» առարկան, նրա պարբերացումը և աղբյուրները: Բարբարոսների հասարակությունը և նրա էթնիկական խմբերը	Միջին դարերի պատմության պատմական, տնտեսական, իրավական, քաղաքական, մշակութային հիմնական հասկացությունները, նրա ուսումնասիրման հիմնական աղբյուրները:	2	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
2.	Արևմտյան Հռոմեական կայսրության անկումը: Բարբարոսական թագավորությունները:	<<Ժողովուրդների մեծ գաղթը>> և բարբարոսական ցեղերի ներխուժումը Հռոմեական կայսրության տարածք: Հոները և նրանց արշավանքները: Վեստգոթական, Վանդալական, Բուրգունդական, Օստգոթական, Լանգո-	2	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

⁹ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, որ.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

		<p>բարդական թագավորությունները: Բրիտանիայի նվաճումը անգլոսաքսերի կողմից:</p>		
3.	<p>Եվրոպայի քաղաքական քարտեզը 9-11-րդ դդ.: Ֆրանսիան և Գերմանիան 9-11-րդ դդ.</p>	<p>«Ժողովուրդների մեծ գաղթի» (4-րդ դարի երկրորդ կեսից – 7-րդ դար) պատմական նշանակությունը Եվրոպայի ժողովուրդների համար: Արևմտահռոմեական կայսրության կործանումից հետո նրա տարածքում նոր ավատատիրական պետությունների հանդես գալը: 843թ-ի Վերդենի համաձայնագրից հետո Եվրոպայում նոր պետությունների հանդես գալը: 870թ-ի Մերսենի պայմանագիրը: 829թ. 7 անգլոսաքսոնական թագավորությունների միավորումից հետո մեկ միասնական պետությամբ Անգլիայի հանդես գալը: 9-10-րդ դդ. Արևելյան, Արևմտյան, Կենտրոնական Եվրոպայում սլավոնական պետությունների (Մեծ Մորավյան), չեխական իշխանությունների, լեհական պետության հանդես գալը: Արևմտյան Եվրոպայում 9-11-րդ դդ. նորմանների նվաճողական քաղաքականությունը, նրանց ասպատակիչ արշավանքները: Հյուսիսային Եվրոպայում սկանդինավյան պետությունների՝ Նորվեգիայի, Դանիայի և Շվեդիայի</p>	2	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

		<p>թագավորությունների կազմավորումը: 9-11-րդ դդ. հունգարների արշավանքները և 10-րդ դ-ում Հունգարական թագավորության կազմավորումը:</p> <p>Ավատատիրական հարաբերությունների ձևավորման ներքին ուղին Գեր- մանիայում: Գերմանական թա- գավորության առաջացումը: Գերմանիան Հենրիխ I-ի օրոք: Օտտոն I- ի քաղաքականությունը: Գերմանական կայսրության ստեղծումը: Գերմանական հասարակության սոցիալ-քաղաքական և դասային կառուցվածքը:</p> <p>Ֆրանսիական թագավորության առա- ջացումը: Ֆրանսիան առաջին Կապե- տինգների օրոք: Սոցիալ-տնտեսական հարաբերությունները Ֆրանսիայում 9- 11-րդ դարերում:</p> <p>Վերդենի 843թ. բաժանքից հետո հանդես եկած պետությունները, Լոթարինգիայի մասնատման գործընթացը, Արևելյան և Կենտրոնական Եվրոպայի նոր պետու- թյունների ստեղծումը, նորմանների, հուն- գարների ասպատակությունները:</p>		
4.	Անգլիան 7-11-րդ դդ.: Արևմտյան և հարավային սլավոնները 6-11-րդ դդ.	Անգլոսաքսոնական թագավորություն- ների կազմավորումը և միավորումը:	2	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

		<p>Պայքարը դանիական հարձակումների դեմ: Ալֆրեդ Մեծի ներքին և արտաքին քաղաքականությունը: Անգլիայի ժամանակավոր ենթարկումը դանիական թագավորությանը: Անգլոսաքսոնական թագավոր Էդուարդ Խոստովանողի քաղաքականությունը և Վիլիելմ I Նվաճողի գահակալումը:</p> <p>Արևմտյան և հարավային սլավոնների սոցիալ-տնտեսական վիճակը 6-7-րդ դդ.: Սամոյի իշխանապետությունը: Մեծ Մորավյան տերությունը Մոյմիր 1-ինի և նրա հաջորդների օրոք (Ռոստիսլավ, Սվյատոպոլկ): Քրիստոնեության մուտքը Մորավիա: Կիրիլի և Մեթոդիոսի լուսավորչական գործունեությունը:</p> <p>Բուլղարական I թագավորությունը: Իշխան Քրումը: Բուլղարիան Սիմեոն իշխանի օրոք (893-927): Հայ-բուլղարական կապերը: Բուլղարական I թագավորության կործանումը և Բուլղարական II թագավորության կազմավորումը:</p>		
5.	Բյուզանդիան 4-15-րդ դ. կեսերը	<p>Բյուզանդիայի հասարակական-պետական կարգը, սոցիալ-տնտեսական կառուցվածքը, քաղաքները, արհեստն ու առևտուրը IV-VI դարերում: Հուստինիանոս I-ի քաղաքականությունը: Բյու-</p>	2	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

		<p>զանդիայի ներքին և արտաքին դրությունները 6-8-րդ դարերում: Իսավրյան դինաստիայի հաստատումը, ժողովրդական շարժումները 8-9-րդ դարերում: Բյուզանդիայի ներքին և արտաքին դրությունը 9-րդ դարի II կեսից-11-րդ դարի վերջը: Մակեդոնական (Հայկական) դինաստիայի հաստատումը: Բյուզանդիան 11-րդ դարի վերջից-13-րդ դարի սկիզբը. Բյուզանդիան Կոմնենոսների և Անգելոսների օրոք: Բյուզանդիան 13-15-րդ դարի կեսերին: Լատինական կայսրության ստեղծումը և նրա անկումը: Բյուզանդիան Պալեոլոգոսների օրոք: Կոստանդնուպոլսի գրավումը օսմանյան թուրքերի կողմից և Բյուզանդական կայսրության անկումը:</p>		
h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Գրականություն ¹⁰
1.	Ֆրանսիան 11-15-րդ դդ.	<p>Ֆրանսիան Ֆիլիպ II Օգոստոսի օրոք: Լյուդովիկոս IX-ի բարեփոխումները: Ալբիգոյան պատերազմները և Լանգեդոկի միավորումը: Ֆիլիպ IV-ի ներքին և արտաքին քաղաքականությունը: Պայքար պապականության դեմ: Դասային միապետության առաջացումը Ֆրանսիայում. Գլխավոր շտատները: Հարյուրամյա պատերազմի պատճառները և սկիզբը:</p>	1	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

¹⁰ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

		<p>Փարիզի 1356-1358թթ. ապստամբությունը: Կարլոս V Վալուան և նրա բարեփոխումները: «Ժակերիա» ապստամբությունը (1358թ.): Ժաննա դ' Արկը: Հարյուրամյա պատերազմի ավարտը և նրա հետևանքները: Լյուդովիկոս XI-ի ներքին և արտաքին քաղաքականությունը: Ֆրանսիայի քաղաքական միավորումը: Ժողովրդական ապստամբությունները Ֆրանսիայում 14-րդ դարի կեսին-15-րդ դարի սկզբին:</p>		
2.	Անգլիան 11-15-րդ դդ.	<p>Անգլիայի նորմանդական նվաճումը և նրա նշանակությունը: «Ահեղ դատաստանագիրքը»: Հենրիխ II-ի բարեփոխումները: «Ազատությունների մեծ խարտիան»: Բարոնական օլիգարխիան: Քաղաքացիական պատերազմը (1263-1265): Անգլիական պառլամենտը: Սոցիալական հակասությունների սրումը և գյուղացիության պայքարը բարոնների դեմ 14-րդ դարի կեսերին: «Սև մահը» և «Բանվորական օրենսդրությունը»: Ջոն Վիկլիֆը: Լոլլարդները և Ջոն Բոլլը: Ուոտ Թայլերի 1381թ. ապստամբությունը: Անգլիան Լանկաստերների և Յորքերի օրոք: Կարմիր և Սպիտակ վարդերի պատերազմը (1455-1485) և նրա նշանակությունը:</p>	1	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

3.	Շվեյցարիան 13-16-րդ դդ.	Շվեյցարիայի քաղաքական կա- ռուցվածքը և սոցիալ-տնտեսական կարգը: Ռեֆորմացիայի նա- խադրյալները Շվեյցարիայում: Ուլրիխ Ցվինգլին և ցվինգլիական եկեղեցին: Ժան Կալվինը և նրա ուսմունքը. կալվի- նական ռեֆորմացիան Ժնևում:	2	
4.	Աշխարհագրական մեծ հայտնագործությունները: Մինչկոլումբոսյան քաղաքակրթություններն Ամերիկայում	Աշխարհագրական մեծ հայտնագոր- ծությունների պատճառները և սկիզբը: Պորտուգալացիների աշխարհագրական հայտնագործությունները: Վասկո դա Գամայի ճանապարհորդությունը: Ք. Կո- լումբոսը և Ամերիկայի հայտնագործու- մը: Առաջին շուրջերկրյա ճանապարհոր- դությունը. Մագելան: 16-րդ դարի II կե- սի և 17-րդ դարի I կեսի աշխարհա- գրական հայտնագործությունները: Ամե- րիկայի մինչկոլումբոսյան քաղաքա- կրթությունները. ացտեկներ, մայաներ, ինկաներ: Կարիբյան ավազանի իսպա- նական գաղութացումը: Արևմտյան Եվրոպայի գաղութային քաղաքակա- նությունը: Աշխարհագրական մեծ հայտ- նագործությունների տնտեսական, քա- ղաքական և հասարակական հետևանք- ները:	2	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
5.	Իտալիան 11-15-րդ դդ.	Իտալիայում ավատատիրական հարաբերությունների ձևավորումը և	2	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

		<p>քաղաքների աճը 11-12-րդ դդ. Իտալական քաղաքների պայքարը Գերմանիայի դեմ, Սիցիլիական թագավորությունը Կառլոս 1-ին Անժուացու օրոք, գյուղացիական ապստամբությունները 13-15-րդ դարերում, վաղ կապիտալիստական հարաբերությունների զարգացումը Հյուսային և միջին Իտալիայում, մանուֆակտուրաների առաջացումը, Չոմպիների ապստամբությունը Ֆլորենցիայում, Պիզայի, Ջենովային, Վենետիկի և Ֆլորենցիայի հանրապետությունների կազմավորումը, նրանց պատմությունը, կրոնապետական պետության՝ Պապական մարզի սկզբնավորումը Կենտրոնական Իտալիայում, Պապական մարզի անկախացումը Սրբազան Հռոմեական կայսրությունից, նրա տարածքային ընդարձակումը</p>		
6.	Իսպանիան 8-15-րդ դդ.	<p>Իսպանիայի նվաճումը արաբների կողմից, Արաբական Իսպանիան /Ալ Անդալուս/ 711-1492թթ., Իսպանաքրիստոնեական պետությունների առաջացումը և ռեկոնկիստան /722-1492թթ./: Իսպանիան Իզաբելլա Առաջինի և Ֆերդինանտ Երկրորդի օրոք</p>	2	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	<i>Թեմա Առաջին կիսամյակ</i>	Ուսումնասիրվող հարցեր	<i>Ժամաքանակ</i>	Ստուգման ձևը	Գրականություն ¹¹
1.	Միջնադարյան քաղաքների առաջացումն Արևմտյան Եվրոպայում: Սկանդինավյան երկրները 12-15-րդ. դդ.:	<p>Արտադրողական ուժերի աճը Եվրոպայում: Արհեստի անջատումը գյուղատնտեսությունից: Քաղաքների առաջացումը: Դրանց բնակչությունը, արտաքին տեսքը: Միջնադարյան քաղաքների ծագման տեսությունները: Քաղաքների պայքարը սինյորների դեմ և քաղաքային ինքնակառավարման ձևավորումը Արևմտյան Եվրոպայում: Առևտրի և վարկային գործի զարգացումը: Առևտրականները և վաճառականական միավորումները: Ապրանքադրամական հարաբերությունների զարգացումը Եվրոպայում: Սոցիալ-տնտեսական կյանքում տեղի ունեցած փոփոխությունները: Ավատատիրական կարգի ձևավորումը և վաղ պետությունների առաջացումը Սկանդինավիայում: Նորվեգիան, Շվեդիան և Դանիան 12-13-րդ դդ.: Քաղաքական պայքարը 13-րդ դ. վերջին և 14-րդ դ.: Դանիայի պայքարը</p>	2	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

¹¹ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

		Հանգայի դեմ: Կալմարի 1397թվականի ունիան: Գյուղացիության դրությունը 14-15-րդ դ. սկզբին: Էնգելբրեկտսոնի ապսամբությունը 1434- 1436թթ.: Սկանդինավյան երկրները 15-րդ դ. երկրորդ կեսին:			
2.	Հունգարական թագավորությունը 10-15-րդ դդ.: Հուսյան պատերազմները:	Հունգարական վաղ ավատատիրական պետության առաջացումը: Իշտվան I: Ներքին երկպառակությունները Հունգարիայում 11-13-րդ դ. սկզբին: Անդրաշ II-ի «Ոսկե բուլլան»: Թաթարական արշավանքը դեպի Հունգարիա: Անժուական արքայատոհմի հաստատումը Հունգարիայում: Դասային միապետության կազմավորումը: Հունգարական թագավորությունը Սատյաշ I -ի օրոք:	2	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
3.	Բյուզանդիայի մշակույթը 4-15-րդ դդ.	Գիտությունը, կրթությունը, ճարտարա- պետությունը և կերպարվեստը:	2	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

h/h	<i>Թեմա Երկրորդ կիսամյակ</i>	Ուսումնասիրվող հարցեր	<i>Ժամաքանակ</i>	Ստուգման ձևը	Գրականություն ¹²
1.	Եկեղեցին Միջնադարում: Քրիստոնեության տարածումը:	Եկեղեցու կազմակերպու- մը: Պապականության	2	Բանավոր	Տե՛ս ներկայացված

¹² Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

	<p>Վանականությունը: Քրիստոնեության գաղափարական հիմքերը Միջնադարում: Պապականության առաջացումը: Եկեղեցիների բաժանումը: Պապականությունը 9-15-րդ դդ.: Միջնադարյան հերետիկոսությունները 4-13-րդ դդ.: Եկեղեցու պայքարը</p>	<p>առաջացումը և նրա արևելյան էքսպանսիան: Եկեղեցիների բաժանումը: Կլյունիական շարժումը: Գրիգորիս VII-ի աստ- վածապետական քա- ղաքականությունը: «Մու- րացիկ միաբանու- թյունները»: Հերետի- կոսական շարժումները և եկեղեցու պայքարը դրանց դեմ:</p>		հարցում	գրականության ցանկը
2.	<p>Միջնադարյան Եվրոպայի մշակույթը 5-16-րդ դդ.</p>	<p>Կարոլինգյան վերածնունդ: Սքուլաստիկայի էությունը և դրա նշանավոր ներկայացուցիչները: Կրթական համակարգը: Գիտությունը, գրականությունը, ճարտարապետությունը և կերպարվեստը</p>	2	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
3.	<p>Վաղ Վերածնունդը և հումանիզմն Իտալիայում</p>	<p>Վերածնության հատկա- նիշները և նախադրյալներն Իտալիայում: Առաջին հու- մանիստ գիտնականները: Վաղ վերածնության</p>	2	Բանավոր հարցում	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

		իտալական գրականությունը, ճարտարապետությունը և կերպարվեստը			
--	--	---	--	--	--

12.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Աշխատանքի տեսակը ¹³	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն ¹⁴
1.	Ֆրանսիայի արքա Կարլոս V	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
2.	Հոների առաջնորդ Աթիլա	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
3.	Բյուզանդական կայսր Մավրիկիոս	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
4.	Գերմանական կայսր Կոնրադ II Ֆրանկոնացի	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

¹³ Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը

¹⁴ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

5.	Անգլիայի թագավոր Էդուարդ II Պլանտագենետ	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
6.	Օստգոթերի արքա Թեոդորիք	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
7.	Անգլիայի արքա Ռիչարդ III	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
8.	Վեստգոթերի արքա Ալարիք	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
9.	Սալիական ֆրանկների արքա Քլոդվիգ	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
10.	Գերմանական կայսր Ֆրիդրիխ II Շտաուֆեն	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
11.	Բյուզանդական կայսր Հերակլեոս	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
12.	Բյուզանդական կայսր Ալեքսիոս I Կոմնենոս	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
13.	Բյուզանդական կայսր Կոստանդին II Պալեոլոգոս	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
14.	Անգլիայի արքա Ալֆրեդ Մեծ	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

15.	Իսպանիայի արքա Ֆերդինանդ II Կաթոլիկ	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
16.	Ֆրանսիայի արքա Ֆիլիպ V	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
17.	Գերմանական կայսր Հենրիխ IV	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
18.	Անգլիայի արքա Էդուարդ I	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
19.	Ֆրանսիայի արքա Ֆիլիպ VI Վալուա	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
20.	Անգլիայի արքա Ռիչարդ II	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
21.	Յոհան Գուտենբերգ	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
22.	Ջեֆրի Չոսեր	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
23.	Պիեր Աբելյար	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
24.	Պրոկոպիոս Կեսարացի	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
25.	Հռոմի պապ Ինոկենտիոս III	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
26.	Բյուզանդական եկեղեցական գործիչ, աստվածաբան, գիտնական Փոթ	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

27.	Կոստանդին VII Ծիրանաձին	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը
28.	Բյուզանդական պատմագիր, արքայադուստր Աննա Կոմնինոս	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	Գրավոր, բանավոր	Տե՛ս ներկայացված գրականության ցանկը

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում¹⁵

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Տեսահամալիր (տեսամագնիտաֆոն, հեռուստացույց)	Դասախոսությունների նյութերի, սեմինարների, գործնական պարապունքների, ուսումնական և գիտական տեսաֆիլմերի ցուցադրում
Համացանց	Ուսանողի աշխատանք համակարգչի հետ, կրթական ռեսուրսների օգտագործման թույլատվություն
անձնական համակարգիչ	Ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի ժամանակ կրթական նյութերի օգտագործում, գործնական պարապունքների ժամանակ մուլտիմեդիա նյութերի հետ աշխատանք

¹⁵ Նշվում են սարք-սարքավորումների, համակարգչային ծրագրերի նկարագրությունները և քանակը, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասընթացի ուսումնական գործընթացը կազմակերպելու համար

14. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի¹⁶:

14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է քննությամբ:

Քննությամբ ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է քննության միջոցով և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:

14.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի).

---

¹⁶«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.06.2022թ.),

1. Ֆրանսիան 11-13-րդ դդ.: Ֆիլիպ II Օգոստոս
2. Լյուդովիկոս IX-ի բարեփոխումները
3. Ֆրանսիան Ֆիլիպ IV-ի օրոք
4. 100-ամյա պատերազմի պատճառները և սկիզբը
5. Փարիզի ապստամբությունը: Ժակերիա
6. Կարլոս V-ի բարեփոխումները: Ֆրանսիան Կարլոս VI-ի օրոք
7. 100-ամյա պատերազմի վերսկսումը 1369թ.: Ժաննա դ'Արկ
8. Ֆրանսիան Լյուդովիկոս XI-ի օրոք
9. Անգլիայի նորմանդական նվաճումը: Վիլիելմ I: Հենրի II-ի բարեփոխումները
10. «Ազատությունների մեծ խարտիան» և բարոնական օլիգարխիայի հաստատումն Անգլիայում
11. 13-րդ դ. 60-ական թթ. Քաղաքացիական պատերազմն Անգլիայում
12. Անգլիան Էդուարդ I-ի օրոք: Անգլիական պառլամենտի ձևավորման ավարտը, դրա դերն ու նշանակությունը
13. Սոցիալական հակասությունների սրումը և ժողովրդական շարժման վերելքն Անգլիայում 14-րդ դ. կեսերին
14. Ուոտ Թայլերի ապստամբությունը
15. Անգլիան Լանկաստերների օրոք: «Կարմիր և Սպիտակ վարդերի» պատերազմը: Հենրի VII Թյուդոր
16. Շվեյցարիան 13-16-րդ դդ., քաղաքական կառուցվածքը և սոցիալ-տնտեսական դրությունը
17. Ռեֆորմացիոն շարժումը Շվեյցարիայում: Ուլրիխ Ցվինգլի, Ժան Կալվին
18. Աշխարհագրական մեծ հայտնագործությունների պատճառները և սկիզբը
19. Պորտուգալացիների և իսպանացիների աշխարհագրական հայտնագործությունները: Առաջին շուրջերկրյա ճանապարհորդությունը
20. 16-րդ դ. երկրորդ կեսի և 17-րդ դ. առաջին կեսի աշխարհագրական հայտնագործությունները
21. Արևմտավրոպացիների կողմից նոր տարածքների գաղութացումն աշխարհագրական մեծ հայտնագործություններից հետո
22. Աշխարհագրական մեծ հայտնագործությունների նշանակությունը և հետևանքները
23. Մինչկոլումբոսյան քաղաքակրթություններն Ամերիկայում
24. Քրիստոնեության տարածումը Վաղ միջնադարում: Տիեզերական I-VII ժողովները

25. Վանականությունը Վաղ միջնադարում: Բենեդիկտոս Նուրսիացու կանոնադրությունը
26. Քրիստոնեության գաղափարական հիմքերը միջնադարում: Ավգուստինոս Հիպոնացու ուսմունքը
27. Պապականության առաջացումը
28. Պապականության արևելյան էքսպանսիան: Եկեղեցիների բաժանումը
29. Պապականությունը 9-11-րդ դդ.: Կլունիական շարժումը
30. Գրիգորիոս VII պապը և նրա աստվածապետական քաղաքականությունը
31. Պապականությունը 12-13-րդ դդ.
32. Պապականությունը 13-րդ դ.
33. Հերետիկոսական շարժումները 4-5-րդ դդ.
34. Իտալիան 8-11-րդ դդ.: Իտալիայի քաղաքական զարգացումը
35. Ավատատիրական հարաբերությունների ձևավորումը և քաղաքների աճն Իտալիայում 8-11-րդ դդ.
36. Իտալիան 11-12-րդ դդ.
37. Իտալական քաղաքների պայքարը գերմանական կայսրերի դեմ
38. Սիցիլիական թագավորությունը Կարլոս I Անժուացու օրոք
39. Իտալիան 13-15-րդ դդ.: Ազրարային զարգացումը, գյուղացիական ապստամբությունը
40. Վաղ կապիտալիստական հարաբերությունների զարգացումը Հյուսիսային և Միջին Իտալիայում: Մանուֆակտուրաների առաջացումը: Չոմպիների ապստամբությունը
41. Ֆլորենցիայի հանրապետությունը
42. Պապական մարզը
43. Պիզայի և Ջենովայի հանրապետությունները
44. Վենետիկի հանրապետությունը
45. Իսպանիայի նվաճումը մուսուլմանների կողմից: Արաբական Իսպանիան
46. Իսպանա-քրիստոնեական պետությունների առաջացումը և Ռեկոնկիստայի սկիզբը
47. Ռեկոնկիստան 11-15-րդ դդ.
48. Իսպանիան Իզաբելլա I-ի և Ֆերդինանդ II-ի օրոք: Պորտուգալիան 12-15-րդ դդ.
49. Գերմանիան 15-րդ դ. վերջին – 16-րդ դ. սկզբին. քաղաքական կարգը և սոցիալ-տնտեսական դրությունը
50. Հումանիստական շարժումը և Ռեֆորմացիայի սկիզբը Գերմանիայում. Մարտին Լյութեր
51. Հերետիկոսական շարժումները 11-13-րդ դդ.
52. Եկեղեցու պայքարը հերետիկոսական շարժումների դեմ 12-13-րդ դդ.
53. Պապականությունը 14-15-րդ դդ.: Պապերի «Ավինյոնյան գերությունը»: «Մեծ հերձվածը»

54. «Կարոլինգյան վերածնունդը» և դրա դերն ու նշանակությունը Եվրոպայի հոգևոր կյանքում
55. Սքոլաստիկայի էությունը և դրա նշանավոր ներկայացուցիչները
56. Կրթական համակարգը Միջնադարում. դպրոցները, համալսարանները
57. Միջնադարյան աշխարհիկ գրականությունը Եվրոպայում. հերոսական էպոսները
58. Միջնադարյան ասպետական գրականությունը. վեպերը և պոեզիան
59. Միջնադարյան քաղաքային գրականությունը. բանաստեղծական նովելները, առակները և կատակները
60. Միջնադարյան երգիծական վեպերը, այլաբանական պոեմները և քաղաքային թատերական արվեստը, ֆարսերը
61. Միջնադարյան կերպարվեստը և ճարտարապետությունը
62. Վերածննդի մշակույթի առաջացման պատմական նախադրյալները: «Վերածնունդում հասկացությունը»
63. Վերածնության ավետաբերը՝ Դանթե Ալիգիերի
64. Վաղ հումանիզմն Իտալիայում և դրա նշանավոր ներկայացուցիչները
65. Վաղ վերածնության իտալական գրականությունը
66. Վաղ վերածնության իտալական արվեստը

Ա) I կիսամյակի բանավոր քննության հարցաշար.

1. Միջին դարերի պատմություն առարկան և նրա պարբերացումը
2. Միջին դարերի պատմության աղբյուրները
3. Ավատատիրական հասարակարգի էությունը և դրա ծագան ու զարգացման խնդիրը պատմագրության մեջ
4. Բարբարոսների հասարակությունը և նրա էթնիկական խմբերը
5. «Ժողովուրդների մեծ գաղթի» նախադրյալները և նշանակությունը: Գերմանական ցեղերի տեղաշարժերը և նրանց ներխուժումն Արևմտյան Հռոմեական կայսրության տարածք
6. Վեստգոթական, Վանդալա-ալանական և Բուրգունդական թագավորությունները:
7. Հոները և նրանց արշավանքները
8. Բրիտանիայի գերմանական նվաճումը: Օստգոթական թագավորությունը և Իտալիայի լանգոբարդական նվաճումը
9. Ֆրանկների նվաճումը և նրանց թագավորության կազմավորումը: Մերովինգների ժամանակաշրջանի ֆրանկական հասարակության սոցիալ-տնտեսական հարաբերությունները և քաղաքական կառուցվածքը՝ ըստ «Մալիական դատաստանագրքի»
10. Ֆրանկական պետությունը Կառլոս Մարտելի և Պիպին Կարճահասակի օրոք

11. Ֆրանկական պետությունը Կառլոս Մեծի օրոք: Ավատատիրական հարաբերությունների զարգացումը և գյուղացիության ճորտացման գործընթացը Ֆրանկական պետությունում
12. Կարոլինգների կայսրության քայքայումը և տրոհումը: Վերդենի բաժանումը
13. Եվրոպայի քաղաքական և էթնիկական քարտեզը 9-11-րդ դդ.: Նորմանները, հունգարները և նրանց արշավանքները
14. Ֆրանիսան 9-11-րդ դդ.
15. Գերմանիան 9-11-րդ դդ.: Գերմանական թագավորության և «Սրբազան Հռոմեական կայսրության» ստեղծումը
16. Գերմանիան ֆրանկոնական դինաստիայի օրոք
17. Անգլիան 7-11-րդ դդ.
18. Արևմտյան սլավոնները 6-11-րդ դդ.: Մեծ Մորավյան տերությունը
19. Հարավային սլավոնները 6-11-րդ դդ.: Բուլղարական առաջին և երկրորդ թագավորությունները
20. Ավատատիրական հասարակարգի հաստատումը և գյուղացիության դրությունը Արևմտյան Եվրոպայում 9-11-րդ դդ.
21. Վաղ միջնադարը՝ բնատնտեսության տիրապետության ժամանակաշրջան: Արհեստը, առևտուրը և գյուղատնտեսությունն Արևմտյան Եվրոպայում 5-11-րդ դդ.
22. Միջնադարյան համբարությունները Եվրոպայում
23. Խաչակրաց շարժման նախադրյալները, բնույթը և սկզբնավորումը: Առաջին խաչակրաց արշավանքը
24. Խաչակրաց պետություններն Արևելքում և հոգևոր ասպետական միաբանությունները
25. Երկրորդ և երրորդ խաչակրաց արշավանքները
26. Չորրորդ խաչակրաց արշավանքը և Բյուզանդիայի անկումը: Լատինական կայսրության ստեղծումը և դրա անկումը
27. Խաչակրաց վերջին՝ հինգերորդ, վեցերորդ, յոթերորդ արշավանքները: Խաչակրաց շարժման անկման պատճառները և հետևանքները
28. Բյուզանդիան 4-6-րդ դդ., դրա պետական-հասարակական կարգը, սոցիալ-տնտեսական կառուցվածքը, քաղաքները, արհեստները, առևտուրը
29. Բյուզանդական կայսրությունը Հուստինիանոս I-ի օրոք
30. Բյուզանդիան 6-9-րդ դդ.: Իսավրյան արքայատոհմի հաստատումը: Պատկերամարտական և ժողովրդական շարժումները Բյուզանդիայում
31. Բյուզանդիայի ներքին և արտաքին դրությունը 9-րդ դ. երկրորդ կեսին – 11-րդ դ. վերջին: Մակեդոնական արքայատոհմի հաստատումը Բյուզանդիայում
32. Բյուզանդական կայսրությունը Վասիլ I-ի հաջորդների օրոք: Մակեդոնական արքայատոհմի անկումը
33. Բյուզանդիան Կոմենենոսների և Անգելոսների արքայատոհմերի օրոք

34. Բյուզանդիան Պալեոլոգոսների օրոք: Բյուզանդական կայսրության անկումը, դրա պատճառները և հետևանքները
35. Արտադրողական ուժերի աճն Արևմտյան Եվրոպայում 10-11-րդ դդ.: Արհեստների անջատումը գյուղատնտեսությունից
36. Միջնադարյան քաղաքների ծագման տեսությունները: Քաղաքային կյանքը Վաղ միջնադարում, բնակչությունը և քաղաքների արտաքին տեսքը
37. Միջնադարյան քաղաքների պայքարն ավատատիրական սինյորների դեմ և քաղաքային ինքնակառավարման ձևավորումն Արևմտյան Եվրոպայում
38. Առևտրի և վարկային գործի զարգացումն Արևմտյան Եվրոպայում: Քաղաքային առևտրականները և վաճառականական միավորումները
39. Ապրանքա-դրամական հարաբերությունների զարգացումն Արևմտյան Եվրոպայում և ավատատիրական հասարակարգի սոցիալ-տնտեսական կյանքում տեղի ունեցած փոփոխությունները
40. Ավատատիրական կարգի ձևավորումը Սկանդինավիայում: Վաղ ավատատիրական պետությունների առաջացումը Սկանդինավյան երկրներում
41. Նորվեգիան 12-րդ դ. վերջին – 13-րդ դ.
42. Ավատատիրության զարգացումը Շվեդիայում և Դանիայում: Քաղաքները և բյուրգերությունը
43. Քաղաքական պայքարը Սկանդինավիայում 13-րդ դ. վերջին – 14-րդ դ.: Դանիայի պատերազմը Հանզայի դեմ: Կալմարի ունիան
44. Գյուղացիության դրությունը Սկանդինավիայում 14-15-րդ. դ. սկզբին: Էնգելբրեկտ Էնգելբրեկտսոնի ապստամբությունը
45. Սկանդինավյան երկրները 15-րդ դ. երկրորդ կեսին
46. Հունգարների ապստամբություններն Արևմտյան Եվրոպայում: Հունգարական վաղ ավատատիրական պետության առաջացումը: Իշտվան I
47. Ներքին երկպառակությունները Հունգարիայում 11-13-րդ դ. սկզբին: Անդրաշ II-ի «Ոսկե բուլլան»
48. Թաթարական արշավանքը դեպի Հունգարիա: Հունգարական թագավորության արտաքին քաղաքականությունը 12-13-րդ դդ.
49. Անժուական հարստության հաստատումը Հունգարիայում և դրա ներքին քաղաքականությունը
50. Դասային միապետության կազմավորումը Հունգարիայում: Հունգարական թագավորությունը Մատյաշ I-ի օրոք
51. Գիտական գիտելիքների զարգացումը և կրթական համակարգը Բյուզանդիայում 4-15-րդ դդ.
52. Աստվածաբանությունը, իմաստասիրությունը և պատմագրությունը Բյուզանդիայում

53. Գրականությունը, կերպարվեստը և ճարտարապետությունը Բյուզանդիայում

Բ) II կիսամյակի I փուլի ընթացիկ քննական հարցաշար.

1. Ֆրանսիան 11-13-րդ դդ.: Ֆիլիպ II Օգոստոս
2. Լյուդովիկոս IX-ի բարեփոխումները
3. Ֆրանսիան Ֆիլիպ IV-ի օրոք
4. 100-ամյա պատերազմի պատճառները և սկիզբը
5. Փարիզի ապստամբությունը: Ժակերիա
6. Կարլոս V-ի բարեփոխումները: Ֆրանսիան Կարլոս VI-ի օրոք
7. 100-ամյա պատերազմի վերսկսումը 1369թ.: Ժաննա դ'Արկ
8. Ֆրանսիան Լյուդովիկոս XI-ի օրոք
9. Անգլիայի նորմանդական նվաճումը: Վիլիելմ I: Հենրի II-ի բարեփոխումները
10. «Ազատությունների մեծ խարտիան» և բարոնական օլիգարխիայի հաստատումն Անգլիայում
11. 13-րդ դ. 60-ական թթ. Քաղաքացիական պատերազմն Անգլիայում
12. Անգլիան Էդուարդ I-ի օրոք: Անգլիական պառլամենտի ձևավորման ավարտը, դրա դերն ու նշանակությունը
13. Սոցիալական հակասությունների սրումը և ժողովրդական շարժման վերելքն Անգլիայում 14-րդ դ. կեսերին
14. Ուոտ Թայլերի ապստամբությունը
15. Անգլիան Լանկաստերների օրոք: «Կարմիր և Սպիտակ վարդերի» պատերազմը: Հենրի VII Թյուդոր
16. Շվեյցարիան 13-16-րդ դդ., քաղաքական կառուցվածքը և սոցիալ-տնտեսական դրությունը
17. Ռեֆորմացիոն շարժումը Շվեյցարիայում: Ուլրիխ Ցվինգլի, Ժան Կալվին
18. Աշխարհագրական մեծ հայտնագործությունների պատճառները և սկիզբը
19. Պորտուգալացիների և իսպանացիների աշխարհագրական հայտնագործությունները: Առաջին շուրջերկրյա ճանապարհորդությունը
20. 16-րդ դ. երկրորդ կեսի և 17-րդ դ. առաջին կեսի աշխարհագրական հայտնագործությունները
21. Արևմտավրոպացիների կողմից նոր տարածքների գաղութացումն աշխարհագրական մեծ հայտնագործություններից հետո

22. Աշխարհագրական մեծ հայտնագործությունների նշանակությունը և հետևանքները
23. Մինչկոլումբոսյան քաղաքակրթություններն Ամերիկայում
24. Քրիստոնեության տարածումը Վաղ միջնադարում: Տիեզերական I-VII ժողովները
25. Վանականությունը Վաղ միջնադարում: Բենեդիկտոս Նուրսիացու կանոնադրությունը
26. Քրիստոնեության գաղափարական հիմքերը միջնադարում: Ավգուստինոս Հիպոնացու ուսմունքը
27. Պապականության առաջացումը
28. Պապականության արևելյան էքսպանսիան: Եկեղեցիների բաժանումը
29. Պապականությունը 9-11-րդ դդ.: Կլունիական շարժումը
30. Գրիգորիոս VII պապը և նրա աստվածապետական քաղաքականությունը
31. Պապականությունը 12-13-րդ դդ.
32. Պապականությունը 13-րդ դ.
33. Հերետիկոսական շարժումները 4-5-րդ դդ.

Գ) II կիսամյակի II փուլի ընթացիկ քննական հարցաշար.

1. Իտալիան 8-11-րդ դդ.: Իտալիայի քաղաքական զարգացումը
2. Ավատատիրական հարաբերությունների ձևավորումը և քաղաքների աճն Իտալիայում 8-11-րդ դդ.
3. Իտալիան 11-12-րդ դդ.
4. Իտալական քաղաքների պայքարը գերմանական կայսրերի դեմ
5. Միցիլիական թագավորությունը Կարլոս I Անժուացու օրոք
6. Իտալիան 13-15-րդ դդ.: Ագրարային զարգացումը, գյուղացիական ապստամբությունը
7. Վաղ կապիտալիստական հարաբերությունների զարգացումը Հյուսիսային և Միջին Իտալիայում: Մանուֆակտուրաների առաջացումը: Չոմպիների ապստամբությունը
8. Ֆլորենցիայի հանրապետությունը
9. Պապական մարզը
10. Պիզայի և Ջենովայի հանրապետությունները
11. Վենետիկի հանրապետությունը
12. Իսպանիայի նվաճումը մուսուլմանների կողմից: Արաբական Իսպանիան
13. Իսպանա-քրիստոնեական պետությունների առաջացումը և Ռեկոնկիստայի սկիզբը
14. Ռեկոնկիստան 11-15-րդ դդ.

15. Իսպանիան Իզաբելլա I-ի և Ֆերդինանդ II-ի օրոք: Պորտուգալիան 12-15-րդ դդ.
16. Գերմանիան 15-րդ դ. վերջին – 16-րդ դ. սկզբին. քաղաքական կարգը և սոցիալ-տնտեսական դրությունը
17. Հումանիստական շարժումը և Ռեֆորմացիայի սկիզբը Գերմանիայում. Մարտին Լյութեր
18. Հերետիկոսական շարժումները 11-13-րդ դդ.
19. Եկեղեցու պայքարը հերետիկոսական շարժումների դեմ 12-13-րդ դդ.
20. Պապականությունը 14-15-րդ դդ.: Պապերի «Ավինյոնյան գերությունը»: «Մեծ հերձվածը»
21. «Կարողինցյան վերածնունդը» և դրա դերն ու նշանակությունը Եվրոպայի հոգևոր կյանքում
22. Սքոլաստիկայի էությունը և դրա նշանավոր ներկայացուցիչները
23. Կրթական համակարգը Միջնադարում. դպրոցները, համալսարանները
24. Միջնադարյան աշխարհիկ գրականությունը Եվրոպայում. հերոսական էպոսները
25. Միջնադարյան ասպետական գրականությունը. վեպերը և պոեզիան
26. Միջնադարյան քաղաքային գրականությունը. բանաստեղծական նովելները, առակները և կատակները
27. Միջնադարյան երգիծական վեպերը, այլաբանական պոեմները և քաղաքային թատերական արվեստը, ֆարսերը
28. Միջնադարյան կերպարվեստը և ճարտարապետությունը
29. Վերածննդի մշակույթի առաջացման պատմական նախադրյալները: «Վերածնունդում հասկացությունը»
30. Վերածննդյան ավետաբերը` Դանթե Ալիգիերի
31. Վաղ հումանիզմն Իտալիայում և դրա նշանավոր ներկայացուցիչները
32. Վաղ վերածննդյան իտալական գրականությունը
33. Վաղ վերածննդյան իտալական արվեստը

14.4. Գնահատման չափանիշները¹⁷.

- Հաճախումները դասերին - 20 միավոր
- Ինքնուրույն աշխատանք - 20 միավոր
- Մեմինար պարապմունք - 20 միավոր
- Առաջին ընթացիկ ստուգում - 20 միավոր
- Երկրորդ ընթացիկ ստուգում - 20 միավոր

¹⁷ Լրացվում է ըստ ամբիոնի /դասախոսի որոշման

«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ

Մասնագիտություն՝

022201.00.6 – Պատմություն

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝

022201.01.6 – Պատմություն

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝

բակալավր

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Վանաձոր 2023

Հեռակա ուսուցման համակարգ

<p>Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</p>	<p>Պ/բ-017-ՄԻՋԻՆ ԴԱՐԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ-1 Պ/բ-018-ՄԻՋԻՆ ԴԱՐԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ-2</p>			
<p>Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը</p>	<p>5+4</p>			
<p>Ուսումնառության տարի / կիսամյակ</p>	<p>2-րդ տարի, 1-ին և 2-րդ կիսամյակներ</p>			
<p>Ժամերի բաշխումը</p>	<p>Լսարանային</p>	<p>16+20</p>	<p>Դասախոսություն</p>	<p>12+10</p>
			<p>Սեմինար</p>	<p>8+6</p>
			<p>Լաբորատոր աշխատանք</p>	
			<p>Գործնական աշխատանք</p>	
	<p>Ինքնուրույն</p>			
	<p>Ընդամենը</p>	<p>150+120</p>		
<p>Ստուգման ձևը</p>	<p>Քննություն</p>			
<p>Դասընթացի նպատակը</p>	<p>Դասընթացի նպատակն է ուսանողների մոտ գիտելիքների համակարգ ձևավորել Միջնադարի վերաբերյալ, ցույց տալ անցումը դեպի Միջնադար, ձևավորել Միջնադարի հիմնարար առանձնահատկությունները՝ ավատատիրական հասարակության գաղափարաբանությունը, մշակույթը, ներկայացնել եվրոպական միջնադարյան հասարակությունների պատմությունը և տիպաբանությունը, բացահայտել միջնադարյան հասարակությունների զարգացման միտումները քաղաքական կառուցվածքի, գաղափարախոսության, տնտեսության և մշակույթի միջոցով և նշել Վերածննդի օրինաչափությունները, Վերածննդի իրողությունները և աշխարհի պատկերի ընդլայնման իրողությունը:</p>			
<p>Դասընթացի վերջնարդյունքները</p>	<p>«Միջին դարերի պատմություն» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքներն են.</p> <p>1. Տիրապետել Եվրոպայի միջնադարյան պատմության վերաբերյալ խոր և համակողմանի գիտելիքներին,</p>			

2. Տիրապետել միջնադարագիտության ժամանակակից ձեռքբերումներին, պատմական երևույթների, փաստերի վերլուծությանը,
3. Տիրապետել ավատատիրական հասարակարգի և եվրոպական պետությունների ձևավորման ու զարգացման պատմությունը, դրա ուսումնասիրման խնդիրներին և նպատակներին,
4. Պատկերացում ունենալ Արևմտյան և Կենտրոնական Եվրոպայի միջնադարյան հասարակությունների քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական կյանքի առանձնահատկությունների, գաղափարա-խոսության և մշակույթի, ինչպես նաև պատմական գործընթացների օրինաչափությունների, շարժիչ ուժերի, և դրանցում անհատի, հասարակության տեղի ու դերի վերաբերյալ:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա)Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Դ1. Ընթացիկ իրադարձություններն ու գործընթացները և անցյալի ու ներկայի փոխհարաբերությունները գնահատելիս քննադատական և ինքնաքննադատական մտածողություն դրսևորելու ունակություններ,

Դ2. Պատմության վերաբերյալ գիտելիքներն ու արդյունքները համադրելու և պատմագիտական գիտելիքի միջազգային չափանիշներին և չափորոշիչներին համապատասխանեցնելու, ինչպես նաև պատմագիտական գիտելիքի միջազգային ձեռքբերումները տեղայնացնելու և տեղական (ազգային) առանձնահատկությունների հետ համադրելու կարողություն,

Դ3. Մասնագիտական ոլորտի խնդիրները բացահայտելիս և լուծումներ առաջադրելիս ստեղծագործական մոտեցում ցուցաբերելու, ինչպես նաև նոր իրավիճակներին համապատասխան որոշումներ կայացնելու և սովորելու կարողություն:

Բ)Անարևայ սլան (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (Ա4)

Բ1. Կոնկրետ տեսական գիտելիքները կիրառելով՝ պատմական իրողությունները հասկանալու, փաստերն ու երևույթները համեմատելու, պատմական զարգացման փուլերն ու դրանց

	<p>օրինաչափությունները համադրելու և համակողմանի գնահատելու, վերլուծելու, դիրքորոշումներ ձևակերպելու կարողություն,</p> <p>Բ2. Պատմության վերաբերյալ բազմաբնույթ գիտելիքների համակարգման և տեսական վերլուծության, սեփական դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություն,</p> <p>Բ3. Համաշխարհային և հայրենական պատմության հրատապ ու հանգուցային հարցերի վերաբերյալ ժամանակակից մոտեցումներում, տեսակետներում և պատկերացումներում ազատ կողմնորոշվելու կարողություն, տեղեկույթի համադրման միջոցով համաշխարհային նորագույն քաղաքական զարգացումները հասկանալու կարողություն,</p> <p>Բ4. Քննադատաբար և համակարգված օգտագործելով իր գիտելիքները՝ պատմական իրադարձությունների ու գործընթացները վերլուծելու, դրանց տրամաբանությունը, օրինաչափությունները, իրադարձությունների պատճառ-հետևանքային կապերը հասկանալու կարողություն, արդիական և նորարարական մեթոդների օգնությամբ իր գիտելիքներն ու իմացությունը կիրառելով՝ դիրքորոշումներ ձևակերպելու և հետազոտություններ կատարելու կարողություն:</p> <p>Բ5. Սկզբնաղբյուրների հետ աշխատելու և դրանցում առկա ինֆորմացիայի տարբեր ձևերը օգտագործելու, տեղեկատվության հավաքման, պահպանման և մշակման ունակություն, տեղեկույթը կառավարելու, իր դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություններ,</p> <p>Բ6. Պատմության տարբեր շրջափուլերում ի հայտ եկած քաղաքական, տնտեսական, հասարակական-պետական, մշակութային կառույցներն ու գաղափարաբանությունները համադրելու, դրանց փոխակերպությունների առանձնահատկությունները վեր հանելու կարողություն,</p> <p>Բ7. Մասնագիտական բարեվարքության նորմերը պահպանելով՝ զեկուցումներ պատրաստելու, հետազոտություններ կատարելու կարողություն:</p>
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Ներածություն. Միջին դարերի պատմություն առարկան և դրա պարբերացումը</p> <p>Թեմա 1. Միջին դարերի պատմության աղբյուրները</p> <p>Թեմա 2. Ավատատիրական հասարակարգի էությունը և դրա ծագման ու զարգացման խնդիրը պատմագրության մեջ</p>

	<p>Թեմա 3. Բարբարոսների հասարակությունը և նրա էթնիկական խմբերը</p> <p>Թեմա 2. Արևմտահռոմեական կայսրության անկումը և բարբարոսական թագավորությունների կազմավորումը</p> <p>Թեմա 3. Ֆրանկական պետությունը 5-րդ դ. վերջից մինչև 9-րդ դ. առաջին կեսը</p> <p>Թեմա 4. Եվրոպայի քաղաքական քարտեզը 9-11-րդ դդ.</p> <p>Թեմա 5. Ֆրանսիան 9-15-րդ. դդ.</p> <p>Թեմա 6. Իտալիան 8-15-րդ դդ.</p> <p>Թեմա 7. Գերմանիան 9-16-րդ դարի սկիզբը</p> <p>Թեմա 8. Անգլիան 7-15-րդ դդ.</p> <p>Թեմա 9. Իսպանիան 8-15-րդ դդ.</p> <p>Թեմա 10. Եկեղեցին Միջնադարում</p> <p>Թեմա 11. Միջնադարյան քաղաքների առաջացումը և աճը</p> <p>Թեմա 12. Միջնադարյան համբարությունները</p> <p>Թեմա 13. Խաչակրաց շարժումը 11-13-րդ դդ.</p> <p>Թեմա 14. Բյուզանդական կայսրությունը 4-15-րդ դդ.</p> <p>Թեմա 19. Բյուզանդական մշակույթը</p> <p>Թեմա 20. Արևմտյան և հարավային սլավոնները 6-11-րդ դդ.</p> <p>Թեմա 21. Հունգարական թագավորությունը 10-15-րդ դդ.</p> <p>Թեմա 25. Շվեյցարիան 13-16-րդ դդ.</p> <p>Թեմա 26. Սկանդինավյան երկրները 12-15-րդ դդ.</p> <p>Թեմա 27. Աշխարհագրական մեծ հայտնագործությունները</p> <p>Թեմա 28. Միջնադարյան Եվրոպայի մշակույթը</p> <p>Թեմա 29. Վաղ վերածնունդը և հումանիզմն Իտալիայում 14-15-րդ դդ.</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Ուսանողների գիտելիքների վերջնական գնահատման ձևերը, գնահատման սկզբունքները`</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հաճախումները դասերին - 20 միավոր • Ինքնուրույն աշխատանք - 20 միավոր • Սեմինար պարապմունք - 20 միավոր • Առաջին ընթացիկ ստուգում - 20 միավոր • Երկրորդ ընթացիկ ստուգում - 20 միավոր <p>Ընդամենը-100 միավոր</p>

Գրականություն

Պարտադիր

1. Միջին դարերի պատմություն, Ս. Սկազկինի խմբ., հ.1, Եր., 1975:
2. История Средних веков: В 2-х т. Под ред. С. П. Кàрповà, М., 2003 (или 2008) .
3. История Средних веков. Под ред.: Г.П. Мягкова, Ижевск, 2011 .
4. Гуревич А., Харитонович Д. История Средних веков. М. 2008

Էրացուցիչ

1. Всемирная история: В 24-х т. Авт.: À. Бàдàк, И. Войнич и др. Т. 7,8,9,10. Мин.-М., 2000-2001 .
2. Всемирная история: В 10-и т. Под ред. Н. Сидоровой и др. Т. 3, 4. М., 1957-1958 .
3. История Визàнтии: В 3-х т. Под ред. С. Д. Скàзкинà, М., 1967 .
4. История Фрàнции. Под ред. À. Мàнфредà и др. Т.1, М., 1972 .
5. История Итàлии: В 3-х т. Под ред. С. Скàзкинà и др. Т.1, М., 1970 .
6. Очерки истории Итàлии. 476-1918гг. Под ред. М. Гуковского, М., 1959 .
7. Осокин Н. À. История средних веков. Мин., 2003 .
8. Мортон À.Л. История Àнглии, М., 1950 .
9. Штокмàр В.В. История Àнглии в средние векà, Л., 1973 .
10. Кàн À.С. История Скàндинàвских стрàн (Дàния, Норвегия, Швеция), М., 1971 .
11. Хрестомàтия по истории средних веков: В 2-х т. Под ред. С.Д. Скàзкинà, М., 1961-1963 .
12. Хрестомàтия по истории средних веков: В 2-х т. Под ред. Н.П. Грà-циàн-ско-го, С.Д. Скàзкинà, М., 1950-1953 .
13. Хрестомàтия пàмятников феодàльного госудàрствà и прàвà стрàн Европы. Под ред.

В.М.Корецкого. М., 1961.

14. Сапрыкин Ю. История средних веков. М., 1980.
15. Заборов М.А. История крестовых походов в документах и материалах. М., 1977.
16. Заборов М.А. Крестоносцы на Востоке. М., 1980.
17. Заборов М. А. Палство и крестовые походы. М. 1960.
18. Грицак Е. Краткая история крестовых походов. М., 2002.
19. Лозинский С. Г. История палства. М., 1986.
20. Гутнова Е.В. Возникновение Английского парламента. М., 1960.
21. Корсунский А., Гюнтер Р. Упадок и гибель Западной Римской империи и возникновение германских королевств (до середины VI в.). М., 1984.
22. Хачатурян Н.А. Возникновение Генеральных Штатов во Франции. М., 1976.
23. Хачатурян Н.А. Сословная монархия во Франции XIII-XV вв. М., 1989.
24. Чистозвонов А.Н. Нидерландская буржуазная революция XVI века. М., 1958.
25. Алексеев В.М. Тридцатилетняя война. Л., 1961.
26. Басовская Н.И. Столетняя война 1337-1453гг. М., 1985.
27. Григулевич И.Р. Инквизиция. М. 1985.
28. Гуляев В.И. По следам конкистадоров, М., 1976.
29. Фрадкин Н.Г. Географические открытия и научное познание Земли. М., 1972.
30. Эйнгард. Жизнь Карла Великого. М., 1977.

31. Хэгерманн Д. Карл Великий. М., 2003.
32. Левандовский А.П. Карл Великий, Через империю к Европе. М., 1995.
33. Задворный В. История римских пап. Т. 1., М., 1995.
34. Самаркин В. Восстание Дольчино. М., 1971.
35. Хилтон Р., Фэган Г. Восстание английского народа в 1381г. М., 1952.
36. Рубцов Б.Т. Гуситские войны. Великая крестьянская война в Чехии XV в. М., 1955.
37. Диль Ш, История Византийской империи, М., 1948.
38. Левченков В. История Византии, М., 1940.
39. Лихачёва В, Искусство Византии IV-XV вв. Л., 1986.
40. Удальцова З. Византийская культура. М., 1986.
41. Хейг К. Елизавета I Английская, Рос.-на-Дону, 1997.
42. Дмитриева О. В. Елизавета I. М., 1998.
43. Кнехт Р. Ришелье. Ростов-на Дону, 1995.
44. Черкасов П. П. Кардинал Ришелье. М., 1990.
45. Штекли А. Э. Томас Мюнцер. М., 1961.
46. Смирин М. М. Народная революция Томаса Мюнцера и Великая крестьянская война. М., 1955.
47. Мартин Лютер – реформатор, проповедник, педагог. М., 1996.
48. Фаусель Г. Мартин Лютер, жизнь и дело. Т. 1,2. М., 1995-1996
49. Брагина Л. М. Итальянский гуманизм. Этические учения XIV-XV вв. М., 1977.
50. Рутенбург В. И. Титаны Возрождения. М., 1976.
51. Гуковский М. А. Итальянское Возрождение: В 2-х т. Л., 1990.
52. Самаркин В. В. Историческая география Западной Европы в средние века. М., 1976.
53. Григорий Турский. История франков/Изд.

подгот. В.В. Савукова. М., 1987.

54. Агафий. О царствовании Юстиниана / Пер., статья и примеч. М. В. Левченко. М.-Л., 1953.

55. Анна Комнина. Алексиада. / Ввод. ст., пер. и коммент. Я. Любраского. М., 1965.

56. Иордан. О происхождении и деяниях гетов. / Вступит. статья, пер. и коммент. Е. Скражинской. М., 1960.

57. Лев Диакон. История / Отв. ред. Г. Литаврин. М., 1988.

58. Перну Р., Клэн М.-В. Жанна д'Арк. М., 1992.

59. Херманн Х. Савонарола. Еретик из Сан-Марко, М., 1982.

60. Добиаш-Рождественская О.А. Культура западноевропейского средневековья. М., 1987.

61. Карсавин Л.П. Культура средних веков. Киев, 1995.

62. Нессельштраус Ц.Г. История искусств зарубежных стран. Средние века. Возрождение. М., 1982.

63. Виппер Р.Ю. История средних веков. М., 1996.

64. Виппер Р.Ю. Церковь и государство в Женеве XVI в. в эпоху Кальвинизма. М., 1994.

65. Кудрявцев О.Ф. Контрреформация / История Европы. Т. 3 М., 1993.

66. Баландин Р., Маркин В. Сто великих географических открытий. М., 2001.

67. Гутнова Е.В. Историография истории средних веков. М., 1985.

68. Чекалова А. А. Константинополь в VI веке: Восстание Ника. М., 1986.

69. Сара Орне Джуэтт, Завоевание Англии

70. норманнами. Мин., 2003.

71. Стрингольм А. Походы викингов. М., 2003.

72. История средних веков. I, II, III книга/ Сост. М. М. Стасюлевич. С.-Пет. – М., 2001.

73. Успенский Ф. И. История Византийской империи: ВЗ-х т М., 1997.

74. Միջին դարերի պատմություն, հ. I: Մաս I և II: Ե. Կոսմինսկու և Ս. Սկազկինի խմբ., Եր., 1962:

75. Յու. Ա. Պետրոսյան, Հինավուրց քաղաքը Բուֆորի ավերին: Եր., 1989:

76. Շարլ Դիլ, Բյուզանդիայի պատմության հիմնախնդիրները, Եր., 2005: